

VSEBINSKI POVZETEK IN SKLEPI DELAVNICE ZA PARTNERJE PRI IZVAJANJU KOMUNIKACIJSKIH DEJAVNOSTI PROGRAMA SVIT NA REGIJSKI RAVNI

Delavnica je bila izvedena 15.12.2008 v Jakopičevi dvorani ZZZS, Miklošičeva 24, Ljubljana

V dopoldanskem delu delavnice so strokovni sodelavci Programa Svit izčrpno predstavili problematiko epidemiologije raka na debelem črevesu in danki, zasnovo, organiziranost in potek Programa Svit, delo Klicnega centra Svit, značilnosti laboratorijskega testa I-FOBT, vlogo splošnih zdravnikov, gastroenterologov in patohistologov v Programu Svit ter potek nadaljnje diagnostike pri bolnikih, pri katerih je v presejalnem programu odkrit rak debelega črevesa ali danke. Predstavljeni so bili tudi dosednji rezultati pilotnega izvajanja Programa Svit, obširno pa tudi strategija komuniciranja Programa Svit z različnimi javnostmi.

V okviru predstavitve celostne strategije komuniciranja Programa Svit je bila predstavljena tudi predlagana shema organiziranosti komunikacijskih dejavnosti na regijski ravni, obravnava te sheme in vlog posameznih deležnikov v njej pa je bil tudi ena od ključnih vsebinskih poudarkov dela na popoldanskih delavnicah.

V popoldanskem delu so se udeleženci razdelili na tri samostojne delovne skupine:

1. Sodelavci zdravstvenovzgojnih centrov – delavnico je vodila prof. Nedeljka Luznar
2. Regijski nadzorni zdravniki – delavnico je vodila mag. Bojanka Štern, dr.med.spec.
3. Sodelavci Zavoda za zdravstveno varstvo – delavnico je vodila Dominika Novak Mlakar, dr.med.spec.

Vsaka delovna skupina si je izbrala poročevalca oziroma več poročevalcev, ki so ob koncu, ko so se vsi udeleženci spet sešli na plenarni sklepni del, poročali o ugotovitvah, predlogih in pobudah, ki so se izoblikovali kot rezultat skupinskega dela, živahnih razprav in izmenjave mnenj.

Glavni poudarki, ki so jih izpostavili poročevalci posameznih skupin¹:

Prim. Jana Govc Eržen, dr. med. (odgovorni regijski zdravniki):

- S Programom Svit je treba čim prej temeljito seznaniti zdravnike splošne in družinske medicine in njihove medicinske sestre.
- Glede na to, da ima zdravnik komajda dovolj časa za obravnavo nujnih zadev, zaradi katerih pridejo ljudje v ambulanto, je realno pričakovati, da bi ključni delež svetovanja glede preventive raka na debelem črevesu in danki in o Programu svit opravile medicinske sestre v ambulantah.
- Resno opozorilo: za to, da bi se lahko izvajale kakovostne svetovalne dejavnosti v ambulantah, je treba najprej zagotoviti ustrezne sistemske rešitve, ki bodo to omogočale!
- Regijski odgovorni zdravniki so zaposleni že s preventivnim programom srčno žilnih bolezni. Preventiva raka na debelem črevesu in danki pomeni zanje novo nalogo. Seveda se lahko vključijo v promocijo Programa Svit, a bo to dodatno delo, ki ga je treba pošteno ovrednotiti.
- Zelo pomembno je razviti model komuniciranja na regionalni in lokalni ravni, v katerem bodo vloge in zadolžitve posameznih nosilcev komunikacijskih dejavnosti jasno opredeljene, za njihovo izvajanje pa tudi zagotovljena sredstva in logistična podpora. Za uspešno timsko delo je to ključnega pomena!

POJASNILA PROGRAMA SVIT:

Seznanjanju zdravnikov splošne in družinske medicine ter njihovih medicinskih sester s Programom Svit, njegovo strukturo, strokovnimi medicinskimi smernicami in zlasti s smernicami za kakovostno pripravo udeležencev programa na kolonoskopijo smo v letu 2008 že posvetili veliko pozornost. Zavedamo se namreč, kako zelo pomembno je, da so zdravstveni delavci na primarni ravni kar najbolj seznanjeni s programom in strokovnimi podlagami za njegovo kakovostno izvajanje. Vsi izbrani osebni zdravniki ciljne populacije programa so po pošti prejeli Priročnik za zdravnike, prav tako tudi vodstva ZD in vodje ZVC. Priročnik je v celoti v Pdf formatu dostopen na spletnih straneh programa Svit (<http://www.program-svit.si>), kjer lahko zdravstveni delavci v posebnem zavihku najdejo še več gradiv in orodij, ki jim bodo v pomoč pri delu in pri ozaveščanju javnosti. Prizadevali si bomo, da bomo ta gradiva v letu 2009 še dopolnjevali. V letu 2009 bodo za vse zdravnike splošne in družinske medicine in njihove medicinske sestre organizirana tudi posebna strokovna izpopolnjevanja o Programu Svit, ki jih bomo organizirali v sodelovanju z ZZV, ZVC, ZD, gastroenterologi, njihovimi medicinskimi sestrami in regijskimi odgovornimi zdravniki. Koordinacijo teh izobraževanj bodo prevzeli ZZV, izvedena bo po zdravstvenih domovih ali na sedežih ZZV, povabljeni pa bodo tudi zdravniki koncesionarji in zdravniki

¹ Ugotovitve in poudarki, ki se ponavljajo pri različnih poročevalcih, so navedeni samo enkrat (pri prvem poročevalcu, ki je to povedal), razen takrat, ko so posamezni poročevalci k izvajanjem predhodnikov dodali še komentarje in dodatne predloge.

medicine dela. Priporočamo, da sodelavci ZVC poskrbijo za obveščanje in seznanjanje ostalega osebja zdravstvenih ustanov o pomenu, poteku in sodelovanju v Programu Svit. Za ustrezno podporo pri tem bomo zaprosili tudi vodstva zdravstvenih domov.

Zdravstvene delavce bomo seznanjali s Programom Svit tudi v sklopu ostalih strokovnih izpopolnjevanj, ki jih organizirajo stanovska združenja, v strokovni periodiki in tudi na druge načine, ki se bodo pokazali kot primerni in potrebni (konference, okrogle mize, delavnice...).

Delo regijskih odgovornih zdravnikov v zvezi s Programom Svit je potrebno ovrednotiti in ustrezna sredstva za to zagotoviti s Splošnim dogovorom za leto 2009.

Alenka Hafner, dr. med.spec. (ZZV):

- Razprava v okviru delovne skupine ZZV je bila zelo intenzivna in živahna – ugotavljajo, da je zelo dobro, da je Program Svit organiziral tako delavnico že pred dejanskim začetkom izvajanja na nacionalni ravni, kar omogoča realno pripravo dejavnosti.
- Vsekakor predstavniki ZZV vidijo koordinacijsko vlogo ZZV-jev pri promoviranju Programa svit na regijski ravni. Na nek način bi to lahko pomenilo revitalizacijo vloge ZZV pri promociji zdravja. Zdravstvena regija bi dejansko morala delovati kot tim in tim potrebuje koordinatorja, ki lahko usklajuje dejavnosti na regijskem in lokalnem nivoju.
- Predvsem naj bi se kazala koordinacijska vloga ZZV na regijski in lokalni ravni pri izobraževalni dejavnosti za zdravstvene delavce in pri izobraževanjih in drugih komunikacijskih dejavnostih za razne javnosti, tudi za laične podpornike Svita (razna društva).
- V predlagani shemi komunikacijskih dejavnosti Svita manjka še en partner, ki bi lahko odigral pomembno vlogo: ZZZS na lokalnem nivoju. Tam imajo odgovorno osebo, zadolženo za preventivne preglede.
- Problem je financiranje dela, ki naj bi ga v ZZV opravili za Program Svit –trenutno ni posebnih finančnih sredstev za to. Če naj bi ZZV odigrali koordinacijsko vlogo, je treba zagotoviti potrebna finančna sredstva!
- Drugi problem je vzpostavitev trajnega sistema timskega dela – gre za trajno vključevanje različnih partnerjev v proces komuniciranja, kar je zahtevno.
- ZZV naj bi odigrali vlogo povezovalca med Centrom Svit in »terenom«. To pa ni malo dela. Vsekakor bi se bilo potrebno dogovoriti z vodstvi ZZV-jev, da bi to delo prevzeli oddelki za socialno medicino.
- Center Svit mora skrbeti za ustrezna medijska sporočila, zlasti ob začetku izvajanja programa na državni ravni in tudi ob pomembnejših dogodkih. Potem lahko ZZV poskrbi, da pridejo te informacije v lokalne medije.
- Za ZZV in ZVC-je v regiji bi bilo treba organizirati delavnice za dodatno usposabljanje pri komuniciranju z javnostmi in mediji. Eni so na tem področju bolj, drugi manj

uspešni. Dodatno usposabljanje na področju komuniciranja bi bilo tudi sicer zelo koristno za delo.

- Preko ZZV-jev bi lahko dosegli povezavo z večjimi delovnimi organizacijami v regiji
- Informacijska podpora Programa Svit bi morala omogočati, da se sproti zazna, na katerem področju Slovenije je odzivnost majhna – tam bi bilo treba v povezavi z ZD in ZVC izvajati dodatne promocijske dejavnosti (pri čemer bo zelo dobrodošel napihljivi model črevesa!)
- Navodila za odvzem vzorcev blata bi morala vsebovati tudi napotke glede umivanja rok!

POJASNILA PROGRAMA SVIT:

V imenu CINDI SLOVENIJA je bil izdelan predlog Ministrstvu za zdravje, ki je ustanovitelj ZZV, da se dejavnosti pri podpori Programu Svit v letu 2009 uvrstijo med prioritete delovne naloge ZZV, kar pomeni, da bi ministrstvo za te dejavnosti tudi zagotavljalo ustrezno financiranje. Vsekakor se zavedamo, da koordinacija različnih komunikacijskih dejavnosti Programa Svit na regionalni ravni pomeni precej dela, prepričani pa smo, da lahko to vlogo uspešno opravijo prav zavodi za zdravstveno varstvo – seveda ob sodelovanju in podpori vseh drugih deležnikov. S predlogom, da zaradi poenotenja prevzamejo v vseh ZZV koordinacijske naloge za Program Svit oddelki za socialno medicino, se bomo obrnili na vse direktorje ZZV.

ZZV naj bi prevzeli tudi nalogo regijskih središč za distribucijo različnih gradiv Programa Svit (plakatov, zloženok itd), ki jih bodo pri podpiranju programa potrebovali tako zdravstveni delavci, kakor tudi nevladne organizacije – podpornice Svita (regijske Gasilske zveze, društva upokojeencev... Težko bi namreč pričakovali, da bodo hodili po gradiva v Ljubljano, pošiljanje po pošti pa je marsikdaj neprimerno, zlasti za večje plakate in podobno.)

Vsekakor bomo skrbeli za to, da bodo pravočasno pripravljena medijska gradiva o Programu Svit. Ponovno opozarjamo na velik pomen spletnih strani, kjer so že in bodo na voljo tako gradiva za strokovno javnost, kakor tudi za medije (slikovno gradivo, filmsko gradivo, izjave za javnost, novice...)

V drugi polovici leta 2009 bomo organizirali delavnico za izpopolnjevanje na področju komunikacijskih veščin za zdravstvene delavce.

Zelo podpiramo predlog o povezavi z večjimi delovnimi organizacijami v regiji. Priporočamo, da se ZZV povežejo s sveti delavcev v delovnih organizacijah, preko katerih bi lahko organizirali dejavnosti v podporo Programa Svit. (Če bodo pobude za to, lahko pripravimo predstavitev Programa Svit z modelom debelega črevesa oziroma drugimi komunikacijskimi pripomočki tudi v večjih kolektivih.)

Informacijski sistem Programa Svit bo omogočal tekoče spremljanje poteka programa in vseh kazalnikov njegove kakovosti – seveda tudi odzivnosti na vabljenje v program po regijah. ZZV, ZVC in regijske odgovorne zdravnike bomo obdobjno seznanjali s potekom programa v njihovi regiji.

Ob naslednji nakladi bomo Navodila za odvzem vzorcev blata dopolnili tudi z navodili glede umivanja rok.

Pomembno in racionalno je, da regijski ZZV prevzamejo hkrati koordinacijo promocije in podpore regijski implementaciji vseh treh presejalnih programov, DORE, ZORE in Svita ter tako zagotavljajo racionalizacijo in sinergijo.

Vsekakor pa je potrebno kot eno od prioriternih in ključnih javno zdravstvenih aktivnosti na regijski ravni podpreti aktivnosti promocije in podpore regijski implementaciji vseh treh presejalnih programov, DORE, ZORE in Svita in jo permanentno zagotavljati nekaj let, da s tem zagotovimo učinkovito vključevanje populacije v programe in s tem učinkovitost teh programov. Potrebno bi bilo v letu 2009 zagotoviti dodatna sredstva za te aktivnosti s SD 2009 ali iz proračuna. Predlog za vključitev tovrstnega financiranja smo že in bomo ponovno posredovali na MZ.

Tamara Štemberger Kolnik, dipl. med. sestra (ZVC):

- Zdravstveni dom je tisto okolje, kjer ljudje najpogosteje iščejo informacije in pomoč glede svojega zdravja. Zato je res primerno, da postanejo ZD centri za promocijo in podporo Programa Svit. Kot uveljavljena služba za promocijo zdravja so tu na prvem mestu zdravstveno vzgojni centri. Vendar pa to nikakor ne bo šlo samo od sebe. Glavne ovire:
 - kader v ZVC (malo ljudi; preobremenjenost s programi, ki že tečejo)
 - finančna sredstva (ničesar ni mogoče izvajati brez vsaj minimalne finančne podlage!)
 - (ne) razumevanje vodstev ZD (logistična podpora za dodatne promocijske dejavnosti zdravstvene preventive)
- S Programom Svit bi morali biti seznanjeni vsi delavci v zdravstvenih domovih po Sloveniji – od vratarja (tudi na osebje v recepciji ZD se marsikdo obrne z vprašanji!), pa do zdravnikov in vodstva.
- Za boljšo informiranost in strokovno podporo delavcem v zdravstvenih domovih bi bilo treba organizirati strokovna srečanja na ravni ZD (na sedežih zavodov) , ki bi jih vodili strokovnjaki Svita in bi zajemala tako strokovno izpolnjevanje, kakor tudi delavnico o najboljših metodah ozaveščanja in spodbujanja različnih javnosti za sodelovanje v programu.
- V tako strokovno izpopolnjevanje (učno delavnico) bi morali biti zajeti tako izbrani osebni zdravniki (vključno s koncesionarji, ki delajo izven ZD), medicinske sestre v ambulantah, patronažne sestre, kakor tudi zdravniki medicine dela; po možnosti pa vsaj s kratkim izobraževanjem tudi ostali zaposleni v zdravstvenem domu, ki imajo stike z ljudmi (receptorji, vratarji...)
- Zagotoviti je potrebno trajne informacijske kanale za pretok informacij iz Programa Svit »na teren« in tudi v povratni smeri

- Za tisti del ciljne populacije, ki je še delovno aktiven (mnogo ljudi je zaposlenih še dolgo po 50. letu starosti) je zelo pomembno, da program Svit podpirajo zdravniki medicine dela. Ob vseh preventivnih pregledih naj bi priporočili sodelovanje v programu in tudi opozarjali na simptome, na katere morajo biti ljudje pozorni. Zato je nujno zagotoviti dodatno izobraževanje zdravnikov medicine dela in njihovih medicinskih sester.
- V dogodke, ki jih ZVC-ji že izvajajo za ozaveščanje o zdravstvenih temah (testi hoje, teden boja proti raku...), je mogoče vključiti tudi model debelega črevesa in razlago problematike raka na debelem črevesu ter pomen presejalnega programa – ne samo za ciljno populacijo programa, saj se takih dogodkov udeležujejo različne starostne skupine.
- Pomembno vlogo bi lahko odigrale oddaje na lokalnih TV. Regijski koordinator in predstavnik ZZV bi v sodelovanju z ostalimi zdravstvenimi delavci v lokalnem okolju nastopil v oddajah. Pri tem pa sta dva velika problema:
 - lokalne TV postaje so večinoma zasebne in za take vsebine zahtevajo plačilo (od kod zagotoviti sredstva za to?)
 - program Svit bi moral zagotoviti že posnete prispevke, ki bi jih lahko vključevali v take programe, pa tudi druga ustrezna medijska orodja
- Zelo pomembne so lokalne radijske postaje – ljudje jih veliko poslušajo.
- Enako velja za lokalne časopise. Program Svit naj poskrbi za pripravljene članke in fotografije, ki bi jih nato uporabili za ogrodje prispevkov v lokalnem tisku, za posredovanje pa bi lahko poskrbeli delavci ZVC.
- Na lokalni ravni so lahko pomembna podpora različne nevladne organizacije: društvo Up, aktivni kmečkih žena, Univerza za tretje življenjsko obdobje...) Z njimi je treba nevezati stike.
- Podpiramo zamisel o informacijskih točkah Svita, ki bi jih v ZD vzdrževali ZVC-ji. Ocenjujemo, da bi bilo treba najmanj enkrat tedensko organizirati stalni termin za svetovanje pacientom oziroma udeležencem v programu. Najbolje bi bilo, če bi imel vsak ZD Svitov info pult, kjer bi bila na voljo tiskana gradiva (ki jih mora redno zagotavljati Program Svit!) in navodila glede programa. Informacijska točka bi morala biti pravzaprav vsaka ambulanta!

POJASNILA PROGRAMA SVIT:

Glede na velik pomen preventivnih dejavnosti vsekakor pričakujemo, da bodo temu delu zdravstveni domovi kot nosilci zdravstvenega varstva na primarni ravni posvetili ustrezno pozornost, pa tudi organizacijsko podporo. Vsekakor se bomo trudili, da bi na vodstva ZD vplivali neposredno z dopisi in pobudami, pa tudi preko Ministrstva za zdravje in drugih odločujočih dejavnikov v državi in jih spodbujali, da podprejo preventivo in promocijo zdravja, s tem pa tudi Programa Svit.

S strani CINDI SLOVENIJA oziroma Programa Svit je bil izdelan predlog za pavšalno financiranje podpornih dejavnosti pri promociji Programa Svit v ZVC preko ZZS. Glede na to, da gre za povsem nov presejalni program, pri katerem bomo izkušnje o odzivnosti, morebitnih težavah pri vključevanju ciljne populacije v program in potrebnih komunikacijskih dejavnostih pravzaprav vsi pridobivali šele sproti, ko bomo program začeli izvajati na državni ravni, smo kot izhodiščni predlog izdelali naslednjo pavšalno oceno, ki naj bi služila kot podlaga za zagotavljanje sredstev za delo pri podpori Programa Svit v ZVC in smo jo kot naš predlog posredovali Ministrstvu za zdravje. Predlog je bil posredovan na MZ za vključitev sredstev že v aneks k SD 2008, ker le ta ni bil sprejet, bomo ponovno predlagali omenjeno financiranje v SD 2009.

Opredelitev ur za delo v ZVC za potrebe Programa Svit ²				št. ZVC	skupaj
mali ZVC	do 20 000 prebivalcev	4 ure mesečno	48 letno	35	1680
srednji	do 35 000 prebivalcev	4 ure mesečno	48 letno	17	816
večji	35 000-75 000 prebiv.	6 ur mesečno	72 letno	7	504
zelo veliki	nad 200 000 prebiv.	8 ur mesečno	96 letno	2	192
				61	3192

Poleg finančnega ovrednotenja dela ZVC smo predlagali **tudi ovrednotenje in upoštevanje realnih materialnih stroškov**, ki bodo nastali pri izvajanju načrtovanih dejavnosti v podporo Programa Svit. Na podlagi obojega (stroškov dela in materialnih stroškov) smo predlagali sistemsko zagotavljanje sredstev za delovanje ZVC pri podpori Svit.

Zelo se strinjamo z ugotovitvijo, da bi morali biti s Programom Svit temeljito seznanjeni vsi delavci v zdravstvenih domovih, saj se ljudje po pojasnila obračajo tudi na vratarje, varnostnike, reševalce... Poleg organiziranega strokovnega izpopolnjevanja za zdravstvene delavce, ki ga bomo izvedli v letu 2009 po ZZV in ZD (odločitev o lokaciji izvajanja prepuščamo regijskemu ZZV kot koordinatorju) in naj bi zajelo vse zdravnike družinske in splošne medicine, vključno s koncesionarji, zdravnike medicine dela in medicinske sestre vseh omenjenih, je priporočljivo, da ZVC v okviru svoje dejavnosti izvedejo še dodatna seznanjanja s programom za ostale delavce v zdravstvenih zavodih. Pri tem bodo lahko v pomoč gastroenterološke medicinske sestre – tudi izobraževalke v Programu Svit v njihovi regiji.

Zelo se strinjamo, da je dvostransko medsebojno komuniciranje med sodelavci Programa Svit in vsemi deležniki na regijski in lokalni ravni ključnega pomena za kakovostno in učinkovito sodelovanje. Pri tem so pomembno orodje za zagotavljanje pretoka sporočil Svitove spletne strani. Glede posameznih tem se je seveda mogoče obrniti neposredno na sodelavce Programa Svit:

Glede komunikacijskih dejavnosti se je najbolje obračati na Marjeto Keršič – Svetel (tel.: 01/230-7374, e-pošta: marjeta.kersic-svetel@zd-lj.si).

² Kalkulacija je narejena glede na velikost ZVC, ki opredeljuje število populacije, ki jo pokriva in približno oceno obremenitve na posamezni ZVC.

Glede ostalih zadev se je najbolje obračati na sekretarko Programa Svit, gospo Simono Kapus (tel.: 01/620-4-520, e-pošta: simona.kapus@zd-lj.si). Poskrbela bo, da vas poveže z ustrežno osebo iz programa oziroma za čim hitrejšo pojasnilo o vsem, kar vas bo zanimalo.)

Zavedamo se problema komercializacije vseh medijev in težav pri umeščanju javnozdravstvenih vsebin v lokalne medije. Glede na to, da se Program Svit financira iz javnih sredstev in so naša sredstva seveda zelo omejena, je po naši presoji potrebno plačljive oglase in medijsko pojavljanje omejiti na res najnujnejše. Pri lokalnih medijih predvsem računamo na dvoje.

- posluh za javni interes lokalne skupnosti
- dobro pripravljene in zanimive Svitovi dogodki, ki se jih bodo udeležili lokalni mnenjski voditelji (župani, medijsko prepoznavne osebe, gasilska društva, predstavniki verskih skupnosti...), bodo za medije zanimivi (in fotogenični!) in bodo o njih poročali

Sodelovanju z nevladnimi organizacijami, verskimi skupnostmi in tudi neformalnimi skupinami na regijski in lokalni ravni pripisujemo pri promociji in podpori Programu Svit zelo velik pomen. Zato je več nevladnih organizacij na državni ravni že podpisalo tudi Listino o podporništvu Programu Svit. Še prav posebno smo veseli podpore Gasilske zveze Slovenije, ki ima članstvo domala v vsaki slovenski vasi in njeni člani uživajo med ljudmi velik ugled. Nekatero regijsko gasilsko zvezo so že organizirano pristopile k podpori Svita in imajo svoje poverjenike za Program Svit. Pričakujemo, da se jim bo sčasoma pridružilo čim več regijskih gasilskih zvez. Skupaj naj bi organizirali gostovanje Programa Svit na večjih gasilskih prireditvah, v gasilskih domovih bodo poskrbeli za dostopnost zloženek, plakatov in ostalih gradiv, organizirali seznanjanje svojih članov s sodelovanjem v programu in podobno. Prav tako so Listino o podporništvu podpisali člani Sekcije frizerjev pri Obrtno podjetniški zbornici Slovenije. Frizerski saloni, ki se bodo za to odločili, naj bi postali nosilci neformalnega komuniciranja Programa Svit (plakati, zloženke), v letu 2009 pa načrtujemo tudi izid posebne Svitove revije za frizerske salone, ki bo združila članke z nasveti za urejeno podobo po petdesetem letu, nasveti za ohranjanje zdravja in seveda zlasti poljudne vsebine o Programu Svit, njegovem pomenu in načinu sodelovanja. Podporo programu Svit so obljubile tudi druge organizacije – na primer Zveza društev upokojencev. Seznam organizacij – podpornic Svita s kontaktnimi naslovi boste našli v prilogi. Zelo bomo veseli, če bo pri podpori Programu Svit sodelovala na lokalni ravni še kakšna organizacija ali skupina, ki jo boste prepoznali kot pomembno za podporo programu v lokalnem okolju!

Vladka Vovk, zdr. teh. (ZVC):

- Prioritetna naloga je seznanitev sodelavcev v ZD (zdravnikov in medicinskih sester!) s Programom Svit in načrtom komuniciranja. Nujno je treba to organizirati tako, da se bodo dejansko res lahko udeležili tega strokovnega izpopolnjevanja – zdravniki so tako zaposleni, da se niti te delavnice v Ljubljani niso mogli udeležiti!
- Veliko bi lahko storil za promocijo Programa Svit osebni zdravnik – toda zdravniki so zelo obremenjeni. Zato bi bilo treba za sodelovanje motivirati zlasti vse sestre – ne le

v splošnih ambulantah, ampak vse sestre na primarni ravni, saj z njimi pacienti največ komunicirajo.

- ZVC je lahko dejansko središče vsega dogajanja na lokalni ravni v zvezi s Programom Svit. ZD so tiste ustanove, ki lahko res veliko naredijo za ozaveščanje ljudi – toda za to morajo biti zagotovljeni pogoji, tudi formalni!
- Jasno se je treba dogovoriti, ali bodo delavci ZVC opravljali delo za Svit v okviru svojega delovnega časa ali izven njega (nekateri so že zdaj zelo obremenjeni!) in tudi, kako bo urejeno plačilo.
- Rešiti je treba kar precej konkretnih problemov. Delavci v ZVC nimajo vsi niti lastnih telefonov, kaj šele lastnih naslovov e-pošte! To pa je nujno, če naj bi bili kontaktne osebe za Program Svit.
- Nekoliko spregledano je, kako pomembno se je s svojo okolico (sosedje, znanci, frizerji...)preprosto POGOVARJATI o preventivnih zdravstvenih programih in tudi o programu Svit. Neformalne oblike ozaveščanja pa so v resnici zelo pomembne! Organizirati bi bilo treba posebne delavnice za kontaktne osebe Svita, da bi bili bolj usposobljeni za komuniciranje z različnimi ljudmi v domačem okolju.
- Lahko bi pripravili tudi posebna orodja za komuniciranje z različnimi ciljnim skupinami (frizerji, upokojeanci, veliki trgovski centri...
- Nujno je organizirati Svitove dogodke po večjih trgovskih centrih, po društvih, skupinah za samopomoč itd.
- Vsebine o Programu Svit je treba priključiti zdravstveno vzgojnim delavnicam.
- Zagotoviti bi bilo treba, da bi bile zloženke in plakati Svit dostopne v vseh čakalnicah.
- Pomembno sredstvo za promocijo programa so lahko LCD predvajalniki po ZD.
- Pri delu opažajo, da je precej resen problem slaba pismenost – ljudje pogosto ne razumejo raznih zdravstvenih gradiv, so zanje preveč zapletena. Na tem področju bo treba kaj storiti.

POJASNILA PROGRAMA SVIT:

Konkretne organizacijske oblike, kako bo v posameznem ZD zagotovljeno delo za podporo Programu Svit, bodo seveda zelo odvisne od okoliščin v vsakem posameznem ZD. Direktorjem ZD bomo poslali dopis z načelnimi pobudami, kako naj bi zagotovili izobraževanje zdravstvenih delavcev in podporo Programu Svit v okviru ZD – dogovor o podrobnostih pa bo seveda moral potekati znotraj vsake ustanove.

Vsekakor bo potrebno v prihodnosti organizirati izpopolnjevanje na področju komunikacijskih veščin. Prve delavnice bodo organizirane že v letu 2009. Zelo bomo veseli konkretnih pobud, katera znanja in veščin si najbolj želite izpopolniti (pisanje, javno nastopanje, motivacijske tehnike, organiziranje dogodkov...). Dolgoročno se bomo trudili, da bi podpornike Programa svit kar najbolj usposobili in podprli pri delu!

Trudili se bomo pripraviti komunikacijska orodja za posamezne ciljne skupine. V kratkem bodo na voljo zvočne verzije vseh gradiv Programa Svit, ki jih pošiljamo ciljni populaciji (na spletu kot avdio datoteke ali na zahtevo na nosilcu zvoka po pošti) z vsemi navodili vred, kar naj bi pomagalo predvsem slepim in slabovidnim osebam. Vsa ta gradiva bodo na voljo tudi v madžarskem in italijanskem jeziku (na spletu, na zahtevo pa bomo udeležencu v programu gradiva v jezikih manjšin pošiljali tudi po pošti – na to možnost jih opozorimo pri prvem povabilu v program.) Vsega seveda ni mogoče pripraviti naenkrat, trudili pa se bomo, da bomo sčasoma pripravljali nova in zanimiva gradiva in pripomočke, ki bodo podprli komunikacijske dejavnosti Programa Svit.

Vsekakor bo zelo koristno, če bodo vsebine, povezane s Programom Svit, obravnavane v okviru zdravstveno vzgojnih delavnic. Prav temu so namenjena didaktična gradiva, ki so jih udeleženci delavnice za partnerje pri komuniciranju Programa svit na regijski ravni prejeli na CD in DVD disketah. Zelo veseli bomo pobud, kaj bi pri svojem delu še potrebovali!

Vsekakor si prizadevamo, da bi bila gradiva o Programu Svit zasnovana tako, da bodo uporabniku prijazna, razumljiva in učinkovita. Če boste prepoznali na tem področju težave (da ljudje določenih sporočil ne razumejo dobro, da si jih celo napačno razlagajo...) bomo zelo veseli, če nas na to opozorite!

Majda Šmid, dipl.med.sestra (ZVC)

- V majhnih ZD zdaj sploh ni ZVC. Kako bomo pa tam reševali koordinacijo komunikacijskih dejavnosti za Svit?
- Nujno je treba čim prej informirati o programu Svit in vlogi ZD ter ZVC direktorje zdravstvenih domov in glavne sestre.
- Organizirati je treba kolegije zdravnikov in sester in zanje organizirati strokovno izpopolnjevanje o Programu Svit
- Poskrbeti je treba, da bodo ustrezno informirani in za komuniciranje usposobljeni vsi zaposleni v ZD – od telefonistov do delavcev v laboratoriju in reševalcev. Na vse te ljudi se obračajo za pojasnila in prav je, da vsi, ki delajo v zdravstvu, poznajo pravilne odgovore na vprašanja o Programu Svit.
- Zagotoviti je treba, da bodo tisti, ki se udeležujejo izobraževanj v okviru Programa Svit, dobili ustrezne licenčne točke.
- Res bi bilo dobro urediti Svitove info točke po vseh zdravstvenih domovih . Prav bi bilo, da bi bile v vseh čakalnicah zloženske Svita in plakati. Pri tem pa bo nastal velik problem: zdravstveni domovi imajo vsak svoja pravila glede obešanja plakatov in raznih gradiv po čakalnicah. Podjetje Vita Media in še nekateri drugi imajo zakupljen prostor. Zasedajo ga z reklamami za farmacevtske in druge komercialne izdelke – zdravstveno vzgojnega gradiva pa ni mogoče nikamor obesiti: Zgodi se, da vodstvo ZD ne dovoli niti, da bi obešali obvestila na vrata ZVC! Ta problem je treba nujno urediti na ravni države, sicer ni mogoče pričakovati, da bo v ZD lahko Svitova info točka, niti, da bodo pacienti dobili informacije o Svit iz tiskanih gradiv po čakalnicah.

- Zdravniki že zdaj godrnjajo, da pomeni nov presejalni program novo obremenitev – saj ne gre samo za pripravo na kolonoskopijo, ampak ljudje tudi sicer več sprašujejo o boleznih prebavil. Odklonilen odnos zdravnikov je lahko usoden.
- Izvajalci dejavnosti na primarni ravni nikoli ne vidijo denarja, ki ga ZD dobi za Program Svit. Transparentnost financiranja pa je zelo pomembna!
- Tudi, če se za delo ZVC za Program Svit zagotovi neka finančna sredstva – kako se jih bo delilo znotraj tima? Take reči je treba doreči, preden se pojavijo nesporazumi!
- Poiskati bo treba partnerje tudi izven zdravstvenega sistema: Karitas, razna društva bolnikov,, podjetja, organizacije upokojencev, pa tudi župnišča.
- Zelo pomembno vlogo igrajo lokalni mediji – časopisi, radio in TV. Zato je pomembno doseči dogovor o objavah vsebin o Programu Svit. Zavedati pa se je treba, da pojavljanje v medijih stane tudi na lokalni ravni!
- Poseben problem bo sodelovanje z zdravniki – koncesionarji. Z nekaterimi ZVC in ZD sploh nimajo nobene povezave, nobenega sodelovanja. Temu bo treba posvetiti posebno pozornost!

POJASNILO PROGRAMA SVIT:

Načeloma ima vsak ZD, tudi manjši, nekoga, ki je zadolžen za preventivno dejavnost. Ta oseba naj sodeluje pri koordiniranju dela z regijskim ZZV. V vsakem konkretnem primeru bo pač potrebno poiskati način, kako izpeljati dejavnosti v podporo Programa Svit na lokalni ravni.

Vsekakor se bomo potrudili pridobiti podporo vodstev ZD – tako direktorjev, kot glavnih sestre. V začetku leta jim bomo poslali dopis s pobudami, povabili pa jih bomo tudi na delavnice in izobraževanja. Vsekakor bo njihova podpora Programu Svit zelo pomembna.

Vsekakor je tudi naš cilj, da strokovna izpopolnjevanja zdravstvenih delavcev v okviru Programa Svit prinašajo licenčne točke . težavo predstavlja trenutno zagotavljanje licenčnih točk za člane Zbornice babiške in zdravstvene nege – iz razlogov, ki nanje Program Svit ne more vplivati. Kakor hitro bo podeljevanje licenčnih točk na ravni države urejeno, bomo storili vse, da jih za strokovna izpopolnjevanja Programa svit tudi zagotovimo.

Problem umeščanja gradiv s promocijo zdravja in preventivnih zdravstvenih programov v prostore ZD smo prepoznali kot pereč. Načeloma imajo ZD sklenjene pogodbe z oglaševalci, ki morajo zagotavljati določen delež oglasnih prostorov v ZD za javnozdravstvene programe. Res pa je, da se to marsikje ne uresničuje (morda zaradi pomanjkanja kontrole?). Vsekakor je naš cilj, da bi bili v vseh ZD vidni plakati Programa Svit in dostopne zloženke o programu. Trosenje zloženek naokoli (po mizah v čakalnicah itd.) se tudi nam ne zdi priporočljivo. Najbolje bi bilo zagotoviti, da bi bile zloženke na voljo pri medicinskih sestrah splošnih ambulant in ambulant medicine dela ter v ZVC. Čim prej bomo poskrbeli za lične kartonske namizne nosilce za zloženke.

Zavežemo se, da bomo predlagali MZ, da z zavezujočim pravnim aktom zaveže vse zdravstvene ustanove k obveznemu razpolaganju prostorov zdravstvene ustanove za

različne oblike promocije zdravja in omeji promocijo ostalih finančno donosnih vsebin (farmacevtske firme,...). Sedanje stanje je namreč nesprejemljivo in onemogoča ustrezne promocije zdravja v okoljih zdravstvenih ustanov.

Zavedamo se, da so zdravstveni delavci zelo obremenjeni. Prepričani pa smo, da je Program Svit tako pomemben in da je ključno sredstvo za reševanje tako zelo perečega zdravstvenega problema v Sloveniji, da ga bodo zdravstveni delavci po svojih močeh podprli. Dolgoročno bomo z izvajanjem tega presejalnega programa znatno zmanjšali obolevnost za rakom na debelem črevesu in danki, bolezen pa odkrivali v bolj zgodnji fazi – kar navsezadnje pomeni tudi zmanjšanje hudih zdravstvenih težav za paciente posameznega zdravnika, ki zanj in tudi za druge zdravstvene delavce pomenijo delovno obremenitev, pa tudi stres zaradi pogosto slabega izida prepoznega zdravljenja. Trudili se bomo, da bi zdravstvenim delavcem na primarni ravni kar najbolj olajšali delo in ga tudi sistemsko ustrezno ovrednotili, saj je prav njihova podpora za uspeh programa svit ključnega pomena.

Zdravniki koncesionarji, ki so izbrani osebni zdravniki ciljne populacije Program svit, so v letu 2008 že dobili priročnik za zdravnike. Vabljeni bodo tudi na strokovna izpopolnjevanja Programa Svit. Za koordinacijo z njimi naj bi poskrbeli ZZV.

Zvezdana Vražič, dipl. med.sestra, spec.kl.diet. (ZVC)

- Program Svit bi moral ZVC-jem priskrbeti stojala za tiskovine in okvirje za plakate. V večini ZD je namreč prepovedano kar po mizah v čakalnicah trositi zloženke in druga gradiva, pa tudi obešati plakate izven urejenih okvirjev. Tudi njihova skupina je kot hud problem prepoznala zakup prostorov za obešanje plakatov v ZD. Ta problem je splošen in bi ga bilo treba sistemsko urediti, saj zdaj ZD sploh ne more opravljati funkcije strokovne promocije zdravja!
- Dobro bi bilo, če bi vse ambulate dobile po en komplet testerjev FOBT, da bi lažje pojasnjevali pravilen odvzem vzorcev blata.
- Svitove dogodke z modelom črevesa bi bilo treba organizirati, kjer je to le mogoče, kjer se zbere veliko ljudi. Kakšen bo organizacijski postopek?
- Kako bodo medicinske sestre iz kolonoskopskih centrov vključene v komunikacijske dejavnosti?
- Spletna stran Programa Svit naj bo vozlišče vseh informacij. Tam bi morali biti dostopni kontaktni podatki gastroenterologov – izobraževalcev, pa tudi drugih medicinskih strokovnjakov, ki bi jih lahko povabili predavat (kdo bo kril stroške predavateljev?). Zelo zaželeno je, da Center Svit pripravi čim več didaktičnih in medijskih gradiv, ki bi jih potem uporabili pri komuniciranju. Pomembno je, da se pripravi gradiva za različne ciljne skupine in različno stopnjo zahtevnosti.
- Nujno je treba zagotavljati stalno sveže medijske informacije in gradiva za medije – tako lažje lokalne vsebine obogatiš z dobrimi informacijami in slikovnim gradivom.

- Izkušnje z lokalnimi mediji so slabe – za vse zahtevajo plačilo in to ne majhno. Kdo bo zagotovil sredstva za objave v lokalnih medijih?!
- Zagotoviti je treba, da bo plačilo za delo, opravljeno za Program Svit, prišlo do delavcev, ki to delajo – ne pa, da gre za pavšale na ravni ustanove, ker potem tega denarja izvajalci dela nikoli ne vidijo. Vsi v zdravstvu so pripravljeni delati – a brez plačila pač ne bo šlo.

POJASNILA PROGRAMA SVIT:

Testni kompleti FOBT pomenijo precej velik strošek, zato je treba z njimi ravnati kar se da racionalno. Vsekakor je prav, da ima vzorčni komplet vsak ZVC. Čim prej bomo poskrbeli za letak, ki bo pojasnjeval pravilen postopek odvzema vzorcev blata. Pripravili bomo tudi didaktičen film o pravilnem postopku odvzema vzorcev, ki bo na voljo na spletnih straneh.

Napihljivi model debelega črevesa z vsemi spremljevalnimi komunikacijskimi sredstvi naj bi čim več gostoval po Sloveniji. Zaradi racionalnosti pa naj bi se pojavljal predvsem na dogodkih, kjer se pričakuje udeležba 50 ali več ljudi. (Model vsakokrat spremlja Svitova ekipa dveh oseb, ki obvladata postavitve in zlaganje, pa tudi interpretacijo modela in Programa Svit. Zaželeno pa je, da lokalni ZVC ali ZZV zagotovi prisotnost zdravstvenih delavcev, ki lahko nudijo dodatna podrobnejša pojasnila o raku na debelem črevesu in danki in črevesnih boleznih.) Zlasti bo nujno organizirati tovrstne predstavitve v mesecu marcu, ki je Mesec boja proti raku na debelem črevesu in danki. Pobude za sodelovanje modela na lokalnih prireditvah je treba čim prej posredovati Marjeti Keršič – Svetel (tel.: 01/230-7374, e-pošta: marjeta.kersic-svetel@zd-lj.si) zaradi usklajevanja terminov.

ZZV bomo poslali kontaktne naslove gastroenterologov – izobraževalcev in gastroenteroloških medicinskih sester – izobraževalk, ki bodo opravili dodatna usposabljanja za komunikacijske dejavnosti Programa Svit. Medicinske sestre, ki imajo izkušnje s kolonoskopijo in boleznimi črevesja, bodo vključene predvsem v strokovna usposabljanja za sestre in pa v dejavnosti ozaveščanja javnosti. Na sedežu ZZV bo torej mogoče dobiti kontakte z gastroenterologi in njihovimi medicinskimi sestrami, ki bodo pripravljeni sodelovati pri komunikacijskih dejavnostih v podporo Programa Svit. Stroške predavateljev na strokovnih usposabljanjih za zdravstvene delavce bo kril Program Svit (V letu 2009 smo na vsak ZD predvideli 3 ure strokovnih predavanj o Programu Svit v okviru strokovnega izpopolnjevanja za zdravnike splošne in družinske medicine ter njihove medicinske sestre – udeležili pa se jih bodo seveda lahko vsi zdravstveni delavci v ZD.)

SKLEPNA RAZPRAVA

Sklepna razprava je bila kratka. Vsi prisotni so se strinjali, da je zamišljena in predlagana shema komunikacijskih dejavnosti Programa Svit dobra in primerna, opozorili pa so, da jo je treba dopolniti s predlaganimi dopolnili, predvsem pa rešiti pereča sistemska vprašanja, če hočemo, da bo shema sploh realno izvedljiva. Med ta pereča vprašanja sodi predvsem finančna podlaga za vse delo, pa tudi kadrovske možnosti in odnos do preventivnih dejavnosti, ki je trenutno še vse prej kot zgleden.

Nujno potrebno je zagotoviti:

1. financiranje dodatnega dela Zdravstveno vzgojnih centrov (ZVC) na področju Programa Svit v SD 2009
2. financiranje dela ZZV pri koordinaciji in podpori implementacije Programa Svit (hkrati DORE IN ZORE) iz proračuna ali s SD 2009
3. ovrednotiti in zagotoviti sredstva za dodatno delo na področju Programa Svit regijskim odgovornim zdravnikom
4. zagotoviti pravno zavezujoč dokument s strani MZ, ki bo zavezoval zdravstvene ustanove k nudenju prostorov in logistične podpore za promocijo zdravja

Vsi želimo, da bi Program Svit, ki je tako nujno potreben za zmanjšanje bremena raka na debelem črevesu in danki v Sloveniji, začeli čim prej izvajati na državni ravni. Veseli smo, da je pobuda za podporo temu presejalnemu programu naletela na tako zelo dober odmev med udeleženci delavnice. Zavedamo se, da ne bo lahko – prepričani pa smo, da bomo s skupnimi močmi dosegli kakovostno izvajanje programa, vsaj 60% aktivno udeležbo ciljne populacije v prvih dveh letih in s tem tudi pričakovane rezultate programa.